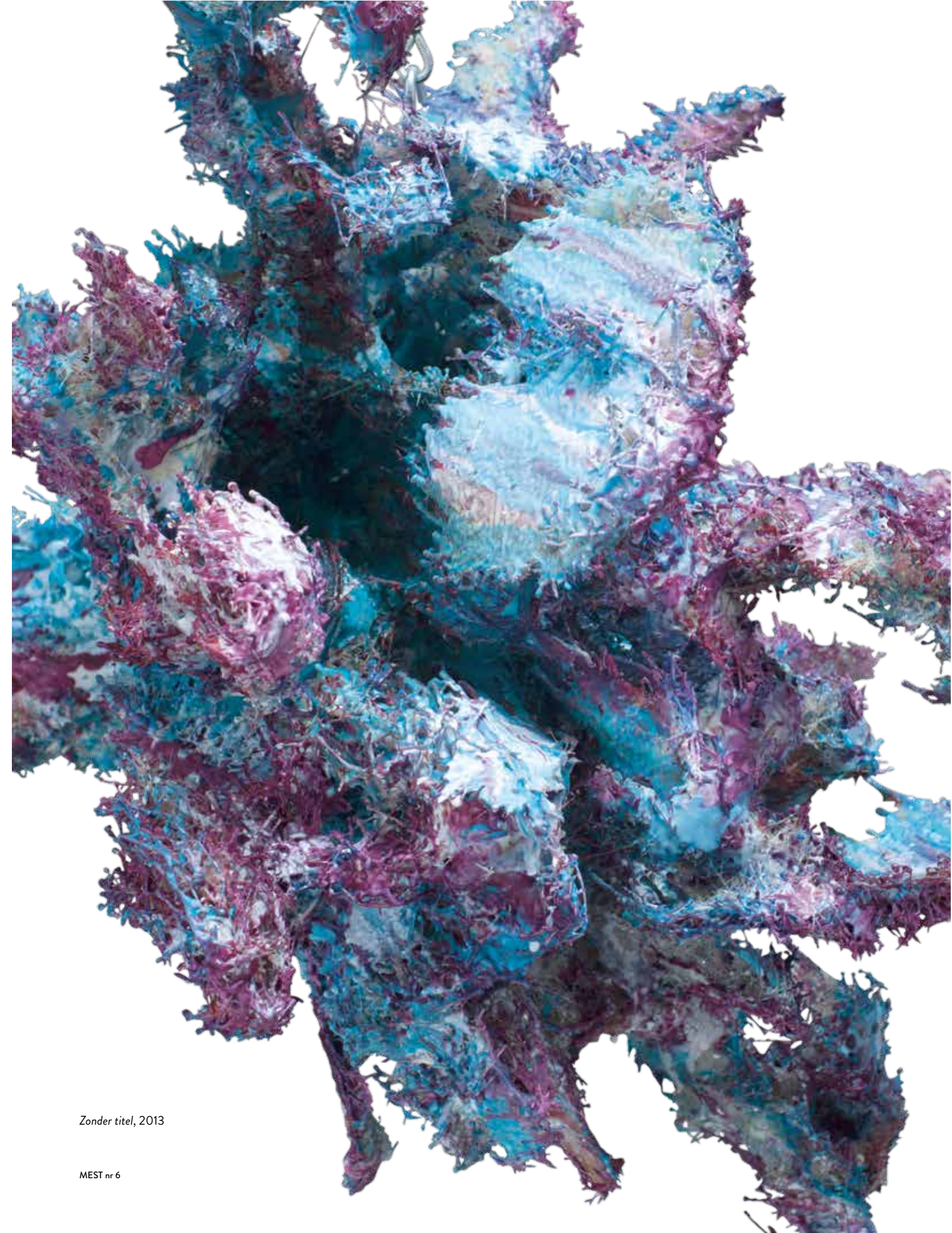

HUIVE- RINGWEK- KENDE

SCHOONHEID VAN ONZE BINNENKANT

Liet Heringa en Maarten van Kalsbeek worden al jaren geïnspireerd door het Corso Zundert. En dan vooral door het verval van de wagens na afloop. Het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch toont sculpturen die daarnaar verwijzen, inclusief een gigantische, onttakelde corsowagen op het binnenplein. MEST-redacteur Anneke van Wolfswinkel interviewde Heringa / Van Kalsbeek en een aantal jonge corso-ontwerpers die aan het project meewerken. In een essay duidt ze het werk van het befaamde kunstenaarsduo. "De gestolde explosies leiden onze gedachten naar de binnenkant van de dingen."

Zonder titel, 2013

CORSOKADAVER

DE GEKOESTERDE VLOEK

Het corso rust als een gekoesterde vloek op Zundert. In 1936 wordt het feest voor het eerst gehouden, ter ere van de verjaardag van de toenmalige koningin Wilhelmina. De met dahlia's versierde fietsen, steppen en boerenkarren roepen iets wakker in de Zundertse bevolking, en in de decennia die volgen dijt het corso gestaag uit, totdat de wagens krankzinnige afmetingen aannemen.

Twintig buurtschappen richten in het voorjaar elk een eigen tent op, waarin gestaag gebouwd wordt aan de wagen. Met maar één doel: het winnen van de ereprijs. De laatste dagen en nachten voor het corso stijgt de corsokoorts tot gevaarlijke temperaturen, als in 72 uur onafgebroken de dahlia's – tot wel een half miljoen per wagen – met spijkertjes op het papier-maché worden geprikt. Absoluut hoogtepunt is de optocht op de eerste zondag van september. De jury maakt de winnaar bekend: alleen die wagen mag stoppen op de Markt. De vreugde-uitbarsting bij het winnende buurtschap heet 'Zundertse jubel': alle emotie die in een jaar is opgebouwd, komt in één geweldige golf naar buiten.

In 2014 vindt het Corso Zundert plaats op 7 & 8 september. Op zondag is de optocht, op maandag zijn de wagens nog één dag te bewonderen op het veilingterrein.

Een gigantisch, metershoog kadaver, uit elkaar gereten door gieren. Zo gaat het er ongeveer uitzien. Rondom de onttakelde corsowagen zal, in elk geval in het begin, de geur hangen van rottende dahlia's. De stunt die Heringa / Van Kalsbeek en Corso Zundert samen gaan klaarspelen, doet de ogen van kunstenaars en corsobouwers nu al glimmen. Transport- en takelwagens (de grootste in hun soort) zijn geregeld. Nu hoeft alleen die wagen nog maar gebouwd te worden.

Voor Liet Heringa en Maarten van Kalsbeek, die samen het kunstenaarsduo Heringa / Van Kalsbeek vormen, was de ontdekking van het Zundertse corso, nu ruim tien jaar geleden, niet minder dan een openbaring. Sindsdien komen ze elk jaar kijken naar de spectaculaire, met dahlia's overdekte wagens, die op de eerste zondag van september in optocht door Zundert gaan. Al komt voor hen het echte hoogtepunt twee dagen later: de vernietiging van de wagens. Liet: "Eerst halen ze het dure spul eruit, de mechaniek. Dan worden ze met grote takelwagens de lucht in getild en uit elkaar getrokken. Dat vinden wij nog steeds een fantastisch moment."

Als je het werk van het duo ziet, snap je waar de fascinatie vandaan komt. Het verval, de dynamiek, de binnenkant die buitenkant wordt – het komt allemaal in hun sculpturen terug. Een groot verschil is de schaal: een corsowagen is al gauw zo'n 25 meter lang en negen meter hoog. Een Heringa / Van Kalsbeek blijft

meestal kleiner dan een meter. Met als één van de uitzonderingen: 'Prolong', een sculptuur van veertien meter hoog, van 2008-2010 op het festivalterrein van Lowlands. Maarten: "Dat was een krankzinnig project." Liet: "En een ode aan het corso." De flamingo's die ze er het tweede jaar aan monteerden, waren afkomstig van een Zundertse corsowagen.

Koeienschedel

De uitnodiging om in de zomer van 2013 deel te nemen aan het *artist in residence*-programma van het Vincent van GoghHuis in Zundert, grepen ze met beide handen aan. Op één voorwaarde: ze wilden samenwerken met corso-ontwerpers. Dat werd geregeld, en samen met een groep van twintig Zundertnaren stortten ze zich op het project, met de veelzeggende naam Kill Your Darlings.

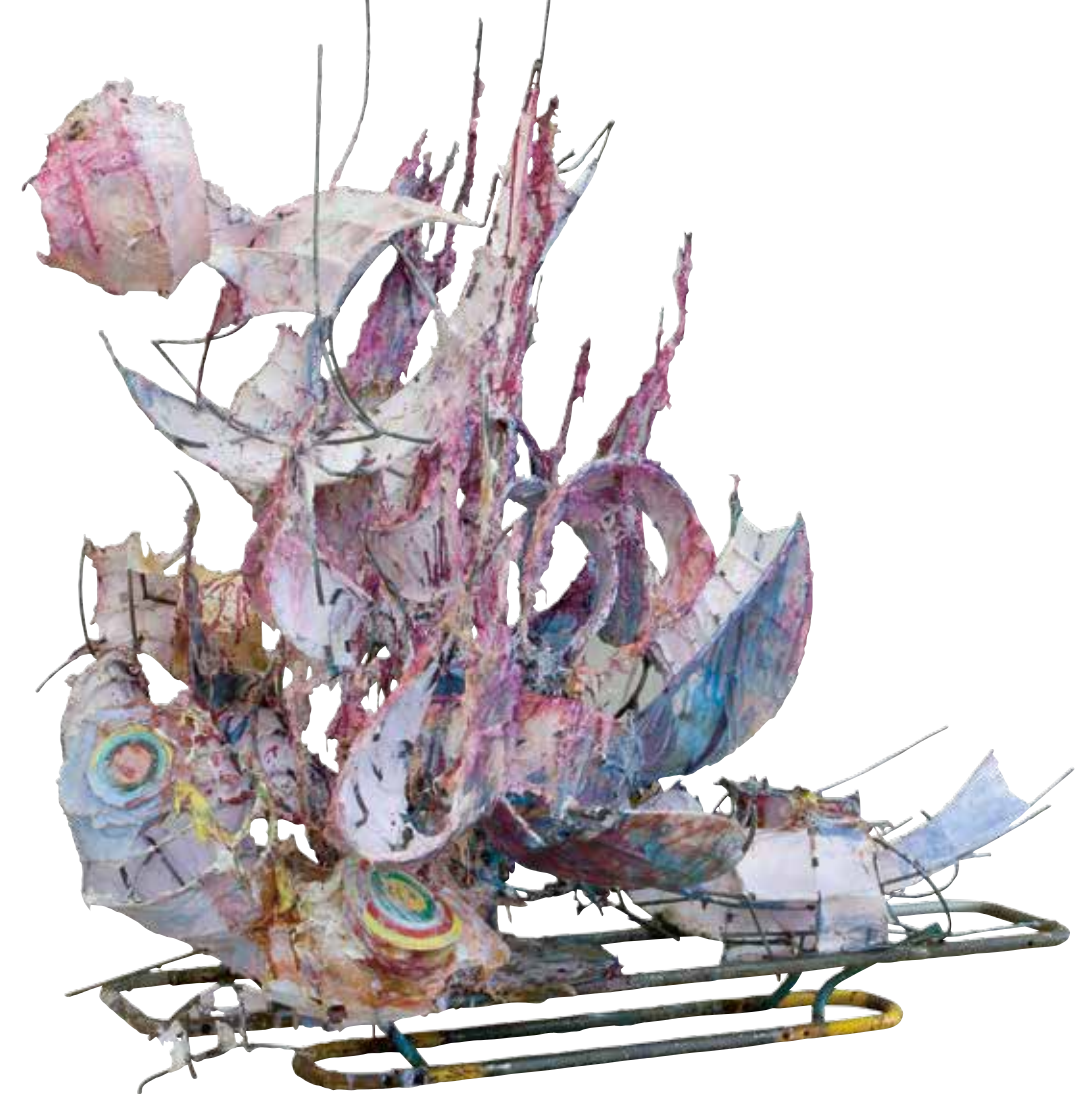
Met een koeienschedel als inspiratiebron gingen ze aan het werk, in een ouderwets geïmproviseerde corsotent middenin Zundert. Betonstaal buigen, lassen, vormen maken. Maar: wat de één maakte, kon de volgende dag door een ander weer bewerkt worden. Opengeslepen, verbogen, onderdeel gemaakt van een ander, groter ding.

Het was voor de ontwerpers een heel nieuwe manier van werken. Huub van Caam (41), ontwerper voor buurtschap Schijf: "De werkwijze van Heringa / Van Kalsbeek en die van ons staan eigenlijk lijnrecht tegenover elkaar. Wij maken eerst een gedetailleerd plan, en bouwen dan een zo mooi mogelijke wagen. Zij werken zonder vaststaand doel en reageren op wat toevallig gebeurt. Toch vullen we elkaar op een vreemde én

Binnenkant corsowagen (l.), sculptuur Zwaan (r., 2013).

Bountiful, 2013

natuurlijke wijze aan."

Rauwe binnenkant

Het project beviel zo goed, dat Huub en acht andere ontwerpers na afloop de club Cadavre Exquis oprichtten. De geest is uit de fles – wekelijks komen ze samen om nieuwe ideeën uit te wisselen. Gijs Martens (24), ontwerper voor buurtschap Molenstraat en student autonome beeldende kunst aan de AKV|St. Joost in Breda: "Bij het corso draait alles om het mooie plaatje, de perfecte buitenkant. Daarom is het zo mooi dat Heringa / Van Kalsbeek daar dwars doorheen gaat en juist de rauwe binnenkant laat zien."

In de corsotent achter het Van Gog-

hHuis ging het er niet zachtzinnig aan toe. Maarten: "We lasten eerst een stuk staal, op basis van een karkas. Ribstukken noemden we dat. Als het helemaal af was, trok een ander dat ding helemaal uit elkaar, met tang en slijptol. Dat deden ze met een satanisch genoegen."

De serie sculpturen die uit Kill Your Darlings is ontstaan, vormt straks het hart van de grote Heringa / Van Kalsbeek-expositie Nachtvangst in het Stedelijk Museum in Den Bosch. Absolute blikvanger wordt de onttakelde corsowagen, die op het binnenplein vlakbij de ingang wordt geplaatst. Het idee voor de stunt is afkomstig van Cadavre Exquis. De avond in januari 2014 waarop ze

samen met Liet en Maarten het ontwerp uitkozen, was memorabel. Gijs: "Eerst keken we even naar het ontwerp van de wagen, en direct daarna gingen we in discussie: hoe gaan we hem mollen? De wagen was al gesloopt voordat hij gebouwd was."

Corsomentaliteit

Tussen het corso in Zundert en de opening van de expositie in Den Bosch zitten precies vijf dagen. Een schier onmogelijke klus – maar het gaat lukken. Maarten: "In Zundert kan alles, omdat iedereen zo hecht samenwerkt. 'Komt goed', zeggen ze, en dan regelen ze het. Echt ongekend. Dat is de corsomentaliteit."

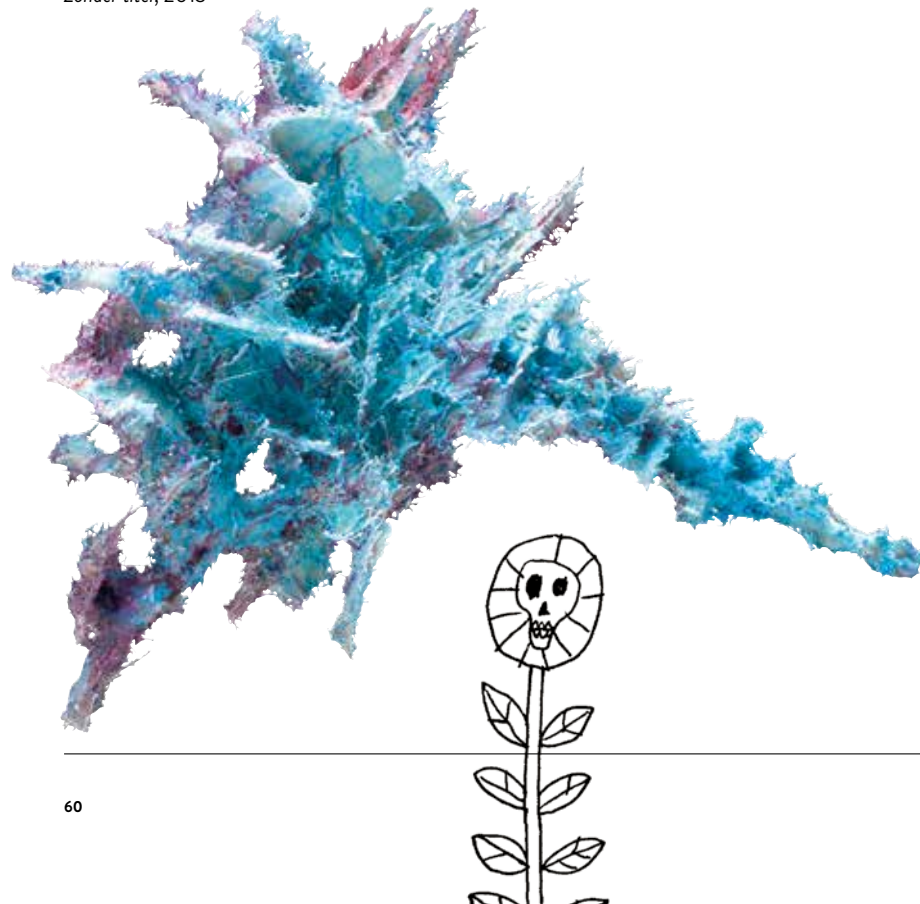
ESSAY

KIJKEN ONDER HOOGSPANNING

We kennen onszelf maar oppervlakkig: we kunnen niet verder kijken dan onze huid. Dat er onder die huid spieren en vetweefsel, botten, organen, slijm en bloed schuilgaan weten we wel, maar we kunnen ons nauwelijks voorstellen hoe het er werkelijk uitziet.

Een uit elkaar gereten dier (een aangereden kat, een geslachte os) wekt onze huiver op: we zetten ons schrap tegen onze oerangst om kapot te gaan. Maar het prikkelt ook onze nieuwsgierigheid, omdat we zien wat normaal verborgen blijft. Kunstenaars, van Rembrandt tot Chaim Soutine en Marc Mulders, hebben gevilde en geslachte beesten geschilderd – schilderijen waar we met een mengeling van weerzin en fascinatie naar kijken.

Zonder titel, 2013

En een uit elkaar gereten mens? Beelden daarvan zijn er wel, natuurlijk. Maar we houden ze angstvallig buiten ons blikveld, de beelden van de soldaat die zijn handen tegen zijn uitpuilende darmen drukt, de man die op de zandweg ligt, met een bloedende stomp op de plek van zijn been.

De paradox: we kunnen pas zien wat er binnen in een mens zit als we die mens uit elkaar trekken, en dus doodmaken.

De dood als kunststuk

Heringa / Van Kalsbeek reizen vaak en ver, en blijven haken aan plaatsen waar de binnenkant van de dingen aan het licht komt. Markten waar de beesten voor je neus worden geslacht en van hun ingewanden ontdaan. Tempels waar godenbeelden met vet en pigment besmeurd worden, waarna de materie langzaam vervalst en opnieuw wordt aangebracht. Woningen gebouwd van wat toevallig voorhanden was aan planken, plastic en touw. Allemaal taferelen

die in het gladgestreken Nederland zo goed als verdwenen zijn.

In het Zundertse corso is perfectie de standaard. De bloemen die de wagens overdekken zijn als een smetteloze, stralende huid, en dát is waar de massaal toegestroomde bezoekers zich aan vergapen. Maar bloemen gaan dood op het moment dat je ze afsnijdt: de honderdduizenden dahlia's die elke wagen overdekken, voeren hun grootse kunststuk op terwijl ze sterven.

Onder die huid verborgen zitten verf, papier-maché, tempex, betonijzer en staal. Ofwel: spieren, pezen, botten. De verwoesting van de wagens, twee dagen na de pracht en praal van de optocht, is ronduit brutaal. Door kranen worden de wagens opgetild en uit elkaar gereten, de binnenkant puilt naar buiten, de bloemenhuid laat los en wordt vertrappt.

Schoonheid aan de afgrond

Die corsowagens zijn een gigantische, groteske uitvergroting van onszelf. Kijk maar: de zorgvuldig verhuide binnenkant, de ingebouwde aftakeling. Schoonheid die balanceert op de rand van de afgrond.

Het is niet zo dat kunstenaarsduo Heringa / Van Kalsbeek die geslachte beesten en verwoeste corsowagens letterlijk proberen na te maken. Maar de processen van groei, verwoesting en verval resoneren in hun werk. In een sculptuur van het duo bestaat geen binnen- of buitenkant. Je ziet alleen maar binnenkant, of alleen maar buitenkant – je weet niet wat je ziet. In de wirwar van vormen, draden, holtes en uitstulpingen zoekt je blik naar herkenning en houvast. Naar een antwoord op de vraag: wat is dit? Maar dat antwoord komt niet: het is wat het is. Je blik kan eindeloos rondwaren door de vreemde wereld die elk werk is, kan er dwars doorheen gaan. En dan een kleine schok als je op iets heel gewoons stuit: een tak, een porseleinen Mariabeeldje, vogelver-

Zonder titel, 2013

ren, een strijkstok, een bot. Bij sommige sculpturen biedt spiegelbeeldigheid een rustpunt: een vorm die zich, als je er precies goed voorstaat tenminste, verdubbelt als in een Rorschachtest.

Kunsthars kun je laten druipen en vloeien, je kunt het uitrekken tot draden en vliezen. Maar hoe het precies omkrult en stolt is moeilijk te voorspellen. En als je keramiek op hoge temperaturen bakt, of combineert met al bestaand porselein, kan het zomaar barsten, inzakken of smelten. De sculpturen van Heringa / Van Kalsbeek ontstaan zoals dingen in de natuur ontstaan: organisch. Volgens

ijzeren natuurwetten én tegelijk door grillig toeval. Zonder vastomlijnd plan reageren de twee kunstenaars op wat er tijdens het proces gebeurt.

Huiveringwekkend mooi

Naar een Heringa / Van Kalsbeek blijf je kijken. De kleuren zijn oogstrelend, de glans van hars en glazuur is verleidelijk. En: het is vreemd, anders dan alles wat je normaal ziet, ook anders dan veel wat je in musea ziet. Maar er speelt nog iets mee bij dat kijken, iets dat alles te maken heeft met de huiver die ons overvalt als we een uit elkaar gereten dier zien. Als we een echt karkas zien, willen we

HERINGA / VAN KALSBEEK

Liet Heringa ('s-Hertogenbosch, 1966) en Maarten van Kalsbeek (Oegstgeest, 1962) ontmoetten elkaar op de Rietveld Academie in Amsterdam en vormen sinds 1998 het kunstenaarsduo Heringa / Van Kalsbeek. Voor hun kleurrijke, grillig gevormde sculpturen gebruiken ze uiteenlopende materialen, van brons en keramiek tot kunsthars en polyester. Ook verwerken ze vaak schelpen, veren of botten in hun werk. Heringa / Van Kalsbeek exposeert in binnen- en buitenland en hun werk is opgenomen in de collecties van onder meer het Stedelijk Museum in Amsterdam en het Kröller-Müller Museum in Otterlo.

In de expositie Nachtvangst in het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch zijn de sculpturen te zien van het project Kill your darlings, dat Heringa / Van Kalsbeek in 2013 uitvoerde in samenwerking met Corso Zundert. Daarnaast is een ruime selectie uit hun andere werk te zien, met keramiek als zwaartepunt.

Heringa / Van Kalsbeek: Nachtvangst. 13 september 2013 – 15 januari 2014, Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch.

onze blik het liefst afwenden, omdat angst en walging op de loer liggen. Heringa / Van Kalsbeek transformeren die heftige emoties tot schoonheid. Hun gestolde explosies leiden onze gedachten naar de binnenkant van de dingen. Onbewust denken we dan ook aan onze eigen binnenkant, die we pas zouden zien als we uit elkaar getrokken zouden worden. En we zien dat dat huiveringwekkend mooi is. Die dubbelzinnigheid zet het kijken naar hun werk onder hoogspanning. ●

Tekst **Anneke van Wolfswinkel**
Beeld **Maria van Hasselt**